

په افغانستان کې د کويډ ۱۹ وبا په اوږدو کې پر روغتيايي مرکزونو قصدي بريدونه - د ملگرو ملتونو ځانگړى راپور

کابل د ۲۰۲۰ کال د جون ۲۱ مه - په افغانستان کې ملگري ملتونه پر روغتيايي کارکوونکو او تاسيساتو د وروستيو قصدي بريدونو، په ځانگړي ډول د کويډ ۱۹ وبا په ترڅ کې، په ژوره توگه اندېښمن دي.

په افغانستان کې د ملگرو ملتونو د مرستندويه پلاوي (يوناما) لخوا نننۍ خپور شوى نوى ځانگړي راپور د مارچ له ۱۱مې نېټې، له هغه مهاله چې د روغتيا نړيوال سازمان کويډ ۱۹ نړيواله وبا اعلان کړه د مې تر ۲۳مې نېټې پورې چې د طالبانو او د افغانستان حکومت تر مينځ درې ورځنۍ اوربند پيل شو، د وسله والو پېښو اړوند د دغه بنسټ د څار ټولې هغه موندنې بيانوي چې روغتيايي بنسټونه يې اغيزمن کړي دي.

د 'د کويډ ۱۹ وبا په اوږدو کې پر روغتيايي تاسيساتو بريدونه' تر سرليک لاندې دغه راپور روغتيايي کارکوونکو ته د زيان اړولو، د روغتيايي تاسيساتو تخريب او نورې هغه کړنې چې په شخړو کې ښکېلو اړخونو په اړينو روغتيايي چارو کې د هډفي بريدونو او همدارنگه د روانې جگړې له کبله لاس وهنه کړې، مستندي کړي دي.

يوناما تر دې وړاندې د ۲۰۲۰ کال په لومړۍ ربع کې د ملگري وگړو د خونديتوب راپور کې د ورته پېښو په اړه اندېښنې راپورته کړې. له هغه وروسته وضعيت لا خراب شوى: طالبانو د روغتيايي کارکوونکو تېښتوني ته دوام ورکړى او په يوه درملتون يې بريد کړى؛ د افغانستان ملي امنيتي ځواکونو په قصدي ډول د تاوتریخوالي او ويري فعاليتونه ترسره کړي چې روغتيايي مرکزونه، کارکوونکي او د طبي وسايلو ليرېد يې اغيزمن کړي او نامعلومو وسله والو د کابل په يوه روغتون کې د زيرون پر څانگه بريد وکړ، چې په پايله کې يې لسگونه ملگري وگړو ته مرگ ژوبله واړوله.

افغانستان لپاره د ملگرو ملتونو د سرمنشي ځانگړي استازې او د يوناما مشرې، ډيبرا لايڼز وويل: "هغه مهال چې په افغانستان کې د هر ژوند د ساتنې لپاره بېرنيو بشردوستانه مرستو ته اړتيا وه، طالبانو او افغان ملي امنيتي ځواکونو په قصدي ډول د تاوتریخوالي کړنې ترسره کړې، چې د روغتيا پالنې عمليات يې زيانمن کړل." نوموړې زياته کړه: "د داسې اعمالو لپاره هيڅ توجیه نشته؛ د ملگري وگړو خونديتوب او هوساينه بايد يو لومړيتوب وي".

راپور ۱۵ پېښې مستندي کړي، چې روغتيايي تاسيسات يې اغيزمن کړي، په داسې حال کې چې ۱۲ يې قصدي بريدونه وو او پاتې نورې پېښې تصادفي زيانونه وو. د روغتيايي تاسيساتو اړوند ډيرې دغه پېښې - اته هډفي بريدونه او دوه تصادفي د زيان پېښې - طالبانو ته منسوب شوي. د افغانستان ملي امنيتي ځواکونه د روغتيايي تاسيساتو پر وړاندې د درې هډفي بريدونو مسؤل وو. روغتيايي تاسيساتو ته د زيان يوه تصادفي پېښه د افغان ملي امنيتي ځواکونو او طالبانو تر مينځ نښتو په ترڅ کې رامېنځته شوي. تر ټولو ناوړه، د کابل په يوه روغتون کې د زيرون پر څانگه بريد لاهم چاته نه دی منسوب شوى.

راپور همدارنگه ټينگار کوي، چې په قصدي ډول د روغتيايي مرکزونو، روغتونونو او روغتيايي کارکوونکو په وړاندې د تاوتریخوالي ترسره کول، د نړيوال بشردوستانه قانون پر اساس منع او جنګي جرم بلل شويدي.

د يوناما د بشري حقونو د برخې مشرې فيونا فریزر وويل: "د کويډ ۱۹ وبا په لړ کې چې روغتيايي سرچينې لا دمخه محدودې شوي او ملگري وگړو ته له ځانگړي اهميته برخمنې دي، پر روغتيايي مرکزونو په قصدي ډول د بريدونو ترسره کول، په خاص ډول د غندنې وړ دي."

راپور يادونه کوي، چې روغتيايي مرکزونو ته د بريدونو له درکه ور رسيدونکي زيان، په خاص ډول د يوې روغتيايي وبا په لړ کې د دغو پېښو له مستقيمو قربانيانو ورها خوا زيانونه لري. رپورټ ټينگار کوي، چې له دوامداره جگړو سره سره، د افغانستان خلک دنړيوال بشري قانون پر اساس ددې حق لري، چې په لوړه کچه له جسمي او رواني روغتيا څخه برخمن وي. له دغه ډول حق څخه مستفيد کېدل د هغو پېښو له کبله چې په دغه راپور کې واضح شوي په جدي ډول له خطر سره مخامخ دي.

ملگري ملتونه د روغتيايي مرکزونو او روغتيايي کارکوونکو پر وړاندې هغه ټول قصدي بريدونه، گواښونه، يرغمل کول او نورې قصدي کړنې غندي، چې په دغه رپورټ کې مطرح شويدي. په داسې يو وضعيت کې چې په افغانستان کې ټول خلک د کويډ ۱۹ له خطر سره مخامخ دي، له دې به بل لوی لومړيتوب نه وي، چې له کافي منابعو سره له مداخلې او خنډ پرته د روغتيايي خدمتونو د فعاليت د دوام په اړه ډاډ تر لاسه شي.

په دغه رپورټ کې راغلي چې ښکېلي غاړې د نړيوال بشردوستانه قانون پر اساس موظف دي چې له زيان رسيدو د روغتيايي مرکزونو او روغتيايي کارکوونکو ساتنه وکړي او پردوی ټينگار کوي، چې دغه ډول قصدي بريدونه په عاجل ډول بند کړي.

دا مسله په هر وخت کې مهمه ده، خو هغه مهال لادیره مهمه کېږي، کله چې ټولې هڅې باید په افغانستان کې د روغتیايي سیستم د وړتیا پر لورولو، اغیزمنتیا او ملاتړ متمرکزې وي، په خاص ډول کله چې تقاضا زیاتېږي. پردې سربیره، په افغانستان کې ملګري ملتونه پر بنسټو ټینګار کوي، چې د ملګرو ملتونو د سرمنشي د نړیوال اوربند غوښتنې ته مثبت ځواب ووايي چې ټول پام او منابع له کویډ ۱۹ وبا سره مبارزې ته ځانګړې شي، چې د افغانستان خلکو ته د ډیرو زیانونو د اوښتو مخه ونیول شي.

”د کویډ ۱۹ وبا په اوږدو کې پر روغتیايي تاسیساتو بریدونو“ په اړه ځانګړی رپوټ دلته لوستلی شئ:

unama.unmissions.org/protection-of-civilians-reports

* * *

یوناما د افغانستان له خلکو او حکومت څخه سولې او ثبات ته د رسېدو لپاره ملاتړ کوي. د سیاسي ماموریت په توګه له خپل ماموریت سره سم، یوناما د شخړې مخنیوی او حل، د ونډې اخیستنې د زیاتېدو او ټولنیز یوالي او همدارنګه د سیمه ییزو همکاريو د پیاوړتیا ملاتړ کوي. دا ماموریت د اغیزمنې حکومتدارۍ ملاتړ کوي، ملي مالکیت او حساب ورکونکو بنسټونو ته چې بشري حقونو ته د درناوي پر بنسټ جوړ شوي، ملاتړ کوي. یوناما د استقلالیت، بی پرې والي او یوالي د اصل په پام کې نیولو سره د ډیپلوماتیکو اقداماتو په ګډون د شخړو د زیاتېدو او پراخېدو مخنیوي په موخه، د ښه نیت چارې او نور کلیدي خدمتونه برابروي. دا ماموریت د افغانانو پرمختګ او بشري لومړیتوبونو لپاره نړیوالې مرستې همغږي کوي.